

DOI: [10.32702/2307-2156-2018.12.25](https://doi.org/10.32702/2307-2156-2018.12.25)

УДК 35.073.51

*Ю. Л. Мохова,
к. наук з держ. упр., доцент магістратури державного управління,
Центр післядипломної освіти Донецького національного технічного університету, м. Покровськ
А. І. Луцька,
студент магістратури державного управління Центру післядипломної освіти
Донецького національного технічного університету, м. Покровськ*

СУТНІСТЬ ТА ГОЛОВНІ НАПРЯМКИ ДЕРЖАВНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

*Yu. L. Mokhova
PhD (Public Administration), Associate Professor of Master's Degree of Public Administration,
Center for Postgraduate Education of Donetsk National Technical University, Pokrovsk,
A. I. Lutska
student of the Master of Public Administration of the Postgraduate Education Center
of Donetsk National Technical University, Pokrovsk*

THE ESSENCE AND MAIN DIRECTIONS OF THE GOVERNMENT INFORMATION POLICY OF UKRAINE

В статті досліджено поняття та основні напрямки інформаційної політики. Проведено порівняльну характеристику державної інформаційної політики розвинених країн та країн ЄС, як ключового орієнтира для України в розвитку глобалізаційних процесів. Визначено основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні: пріоритетність науково-технічного й інноваційного розвитку держави; формування необхідних законодавчих і сприятливих економічних умов; всебічного розвитку інформаційних ресурсів; сприяння збільшенню різноманітності й кількості електронних послуг, посилення мотивації у використанні ІКТ. Досліджено завдання та інструменти впливу Міністерства інформаційної політики, що є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади у сфері забезпечення інформаційного суверенітету України. З метою забезпечення становлення та розвитку інформаційного суспільства в Україні запропоновано модель реалізації інформаційної політики.

In the article there are investigated the concepts and main directions of information policy. It is conducted comparative characteristic of the government information policy of developed countries and EU countries as a key benchmark for Ukraine in the development of globalization processes. The basic principles of the development of the information society in Ukraine are determined: the priority of the scientific-technical and innovative development of the government; formation of necessary legislative and favorable economic conditions; comprehensive development of information resources; promotion of the diversity and quantity of electronic services, strengthening of the motivation to use ICT. There are explored the task and tools of the influence of the Ministry of Information Policy, which are the main body in the system of central bodies of executive power in

the field of ensuring information sovereignty of Ukraine. An analysis of the current government proves that in Ukraine there is no single legislation and regulatory framework for the formation of the foundations of the information society, which would comprehensively reflect changes in public life under the influence of technologies and networks. The formation and development of the information society in Ukraine requires the formation of a single model for the implementation of information policy that would comply with the norms of international law. In order to ensure the formation and development of an information society, it is proposed a model for implementing information policy in Ukraine. There are determined the main directions and ways of the government information policy: development of the information space of Ukraine, creation of a system of government strategic communications, information re-integration of temporarily uncontrolled territories of the Luhansk and Donetsk regions of the temporarily occupied Crimean territory, popularization of Ukraine and its values in the world. The proposed model will ensure the transparency of the process and the high productivity of the use of information technology.

Ключові слова: інформація; державна політика; інформаційна політика; інформаційне суспільство; євроінтеграція.

Keywords: information; government policy; information policy; information society; eurointegration.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Зважена інформаційна політика є невід'ємною частиною системи управління в умовах переходу від індустріального до інформаційного суспільства. Інформаційна політика встановлює умови, при яких реалізуються всі управлінські рішення і політична діяльність. Інформаційна політика держави забезпечує розумну концептуальну основу для вивчення безлічі проблем на загальнодержавному та регіональному рівнях.

Зростаюча роль інформації в системі управління обумовлює інтерес до подальшого вивчення і аналізу її масштабів. Формування ефективної інформаційної політики належить до стратегічних цілей будь-якої країни і тому потребує особливої уваги. Від рівня керованості національним інформаційним простором залежить стан політичної, економічної, оборонної та інших складових безпеки України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аспекти інформаційної політики розглянуті у сучасних вітчизняних дослідженнях Брижко В. [1], Іванченко Ю. [1], Калашнюк Є. [3], Лунь Ю.[4], Крап А.[4], Овсіюк М. [4], Савич А. [5], Твердохліб О. [6] та ін. Проте основні завдання державної інформаційної політики в Україні потребують подальшого дослідження.

Метою статті є визначення сутності на головних напрямків розвитку державної інформаційної політики України для розвитку незалежної демократичної держави Україна в умовах євроінтеграції.

Виклад основного матеріалу. Інформаційна політика – це сукупність всіх громадських законів, правил і політик, які заохочують, перешкоджають або регулюють створення, використання, зберігання, доступ і передачу і поширення інформації. У широкому сенсі інформаційна політика охоплює три основні напрямки:

1. Урядове створення і поширення інформації – включає в себе державне фінансування досліджень і розробок, а також державне створення такої інформації, як економічна статистика, поширення законодавства та адміністративних рішень, культурні матеріали і т. д.

2. Розробка, регулювання і використання інформаційної інфраструктури – відносяться такі питання, як регулювання телефонії та мовлення, інфраструктура для шкіл і бібліотек, безпеку і цілісність інфраструктури і т. д.

3. Інституційна та юридична інфраструктура – включає участь держави в міжнародних договорах і організаціях, правила конфіденційності, антимонопольну політику, безпеку, а також політику в сфері інтелектуальної власності.

Сучасна інформаційна політика в розвинених країнах – це сукупність напрямів і способів діяльності компетентних органів держави з контролю, регулювання та планування процесів у сфері одержання, зберігання, оброблення, використання та поширення інформації. Розвинені країни нині рухаються шляхом цілеспрямованого правового впорядкування відносин у національному інформаційному просторі, приймають необхідні законодавчі акти, перебудовують діяльність органів державної влади, які відповідають за формування та реалізацію інформаційної політики. Особливості державної інформаційної політики в країнах світу представлені в табл.1.

Таблиця 1.

Порівняльна характеристика державної інформаційної політики розвинених країн (на основі [5])

Країна	Характеристика інформаційної політики
Великобританія	Мета – вдосконалення умов конкуренції на інформаційному ринку, підвищення ефективності інформаційних послуг і впровадження інформаційних технологій у державне управління. Пріоритети – освіта, охорона здоров'я, приватний бізнес. Реалізується на принципах: технологічна нейтральність законів, сприяння міжнародному співробітництву, захист інтересів споживача в комп'ютерних системах і мережах
Німеччина	Мета – безперешкодний транскордонний обмін інформацією і свобода слова; розвиток інформаційно-комп'ютерних технологій і телекомунікаційних мереж; вільна конкуренція в інформаційній сфері; створення відповідно до нових політичних та економічних умов певних норм і принципів правового регулювання інформаційної діяльності в німецькому суспільстві. Спрямована на сприяння реформуванню державного управління в цих країнах, їх участі у вільному транскордонному обміні інформацією, пропаганду ідеалів європейської демократії, створення правової бази, технічного оснащення інформаційного сектору та підготовку кваліфікованих фахівців для національних і приватних корпорацій, організацій, фондів тощо
Франція	Мета – розвиток інформаційних магістралей, електронного ринку і банківської сфери, лібералізація комунікацій, реформування інформаційного законодавства, стимулювання наукових досліджень у галузі, створення систем безпеки інформації і запобігання комп'ютерним злочинам. Урядом створено Фонд допомоги і співробітництва для підтримки впровадження вітчизняних інформаційних технологій
Японія	Мета – створити ефективне інформаційне суспільство. Базується на використанні засобів волоконно-оптичного зв'язку, що надає урядовим інститутам, державним організаціям і приватним підприємствам доступ до необхідного програмного забезпечення.
США	Мета – впорядкувати інформаційні потоки в політичній, економічній, науковій і військовій галузях для збалансованості державного контролю і свободи підприємницької діяльності. Пріоритети: підтримка наукових досліджень і розробок у сфері інформатизації і телекомунікацій, сприяння обміну технологіями між університетами та фірмами; створення й удосконалення інформаційної інфраструктури, у тому числі й глобальної; забезпечення збалансованості між основними інформаційними цінностями і запровадженням нових інформаційних технологій; удосконалення державної політики у сфері інформатизації і телекомунікацій.
Європейський союз (ЄС)	Здійснюється на основі концепції єдиної загальної інформаційної політики, що втілена в ідеології європейського співробітництва у сфері інформації та комунікацій. Формується та реалізується на місцевому, регіональному, національному та наднаціональному рівнях, причому всі рівні управління інтегровані в єдине ціле.

В умовах розвитку євроінтеграційних процесів доцільним є дослідження особливостей інформаційної політики країн ЄС. Інформаційна політика ЄС – це політика європейського співробітництва у сфері комунікацій, узгоджена учасниками міжнародного співтовариства спрямована на співробітництво в галузі інформації та комунікації [5].

В основу чинної інформаційної політики ЄС покладено доктрину європейського інформаційного суспільства, що була проголошена 1994 р. в доповіді «Європа та глобальне інформаційне суспільство. Рекомендації Європейській Раді ЄС», основна ідея якої полягає у перенесенні акцентів з геополітики на технополітику (інформатику). Політика у цій сфері реалізується в рамках компетенції міжнародних регіональних організацій, які вирішують весь комплекс політичних, економічних і соціальних проблем європейських країн. Нормативно-правова база Європейського Союзу в інформаційній сфері є дуже широкою та розгалуженою, основні документи постійно доповнюються та розширюються з огляду на зміни, які відбуваються в європейських країнах і у світі в цілому [5].

У рамках ЄС реалізується близько 500 програм і проектів, спрямованих на всебічний розвиток інформаційного сектору, ефективність індустрії та впровадження високих технологій у всі сфери життєдіяльності країн-членів ЄС. Європейський Союз розвиває програми наукових досліджень у галузі інформаційних технологій у різних контекстах за стратегічними напрямками європейського розвитку на основі інтелектуального потенціалу та об'єднання інформаційних ресурсів [4].

Закон України «Про інформацію» визначає поняття «державна інформаційна політика», як сукупність основних напрямів і способів діяльності держави по одержанню, використанню, поширенню та зберіганню інформації. Державну інформаційну політику розробляють і здійснюють органи державної влади загальної компетенції, а також відповідні органи спеціальної компетенції [7].

Національна політика розвитку інформаційного суспільства в Україні ґрунтується на засадах: пріоритетності науково-технічного й інноваційного розвитку держави; формування необхідних для цього законодавчих і сприятливих економічних умов; всебічного розвитку загальнодоступної інформаційної інфраструктури, інформаційних ресурсів і забезпечення повсюдного доступу до телекомунікаційних послуг та

ІКТ; сприяння збільшенню різноманітності й кількості електронних послуг, створенню загальнодоступних електронних інформаційних ресурсів; посилення мотивації у використанні ІКТ; широкого впровадження ІКТ в науку, освіту, культуру, охорону здоров'я, охорону навколишнього середовища; забезпечення інформаційної безпеки.

Згідно постанови Кабінету Міністрів України «Питання діяльності Міністерства інформаційної політики України» Міністерство інформаційної політики (МІП) є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади у сфері забезпечення інформаційного суверенітету України, зокрема, з питань поширення суспільно важливої інформації в Україні та за її межами, а також забезпечення функціонування державних інформаційних ресурсів [8].

Головною метою МІП є створення умов для формування конкурентного та незалежного інформаційного простору України, що ґрунтується на принципах і засадах громадянського суспільства та професійної спільноти, здатних до саморегуляції та саморозвитку, як гарантії попередження впливу на незалежні ЗМІ та як необхідної умови розвитку незалежної демократичної держави Україна, а також популяризації її цінностей у світі.

Головними напрямками державної інформаційної політики є:

- забезпечення доступу громадян до інформації;
- створення національних систем і мереж інформації;
- зміцнення матеріально-технічних, фінансових, організаційних, правових і наукових основ інформаційної діяльності;
- забезпечення ефективного використання інформації;
- сприяння постійному оновленню, збагаченню та зберіганню національних інформаційних ресурсів;
- створення загальної системи охорони інформації; сприяння міжнародному співробітництву в галузі інформації і гарантування інформаційного суверенітету України; сприяння задоволенню інформаційних потреб закордонних українців [9].

Міністерство інформаційної політики України забезпечує інформаційний супровід проектів та програм для громадськості, ЗМІ. МІП залучає кошти неурядових організацій на реалізацію своїх проектів, які представлені в табл. 2.

Таблиця 2.
Реалізовані проекти за підтримки МІП [10]

Проект	Характеристика
Посібник з Верифікації «Verification book»	Новий інноваційний ресурс для журналістів та організацій. Містить покрокові інструкції щодо того, як під час надзвичайних ситуацій працювати з контентом, отриманим від читачів.
Проект «Україна. Гідність. Свобода. Креативність»	Мета – у короткій, цікавій та доступній формі інформувати світ про нашу державу та її досягнення. Буклет «Ukraine: Freedom, Dignity, Creativity» та інтерактивний сайт проекту http://myukraineis.org/ може стати нескінченим полотном фактів про державу, адже його може доповнити будь-хто власною історією про Україну та її громадян. Створення буклету є результатом взаємодії Міністерства закордонних справ, Міністерства інформаційної політики та Production Hub StratComUA.
Випуск аналітично-правового дайджесту «Крим без правил: переміщення цивільного населення Російської Федерації на окуповану територію України»	Дайджест підготовлено Регіональним центром прав людини, Українською Гельсинською спілкою з прав людини та експертно-аналітичною групою «CHROT».
Проект навчання технікам та методикам Open Source Intelligence (OSINT)	За підтримки Міністерства інформаційної політики України та фонду European Endowment for Democracy реалізовується проект навчання технікам та методикам (OSINT), які нині використовуються найбільш популярними і професійними командами журналістів та волонтерів в сфері інформаційного протистояння, такими як Bellingcat та InformNapalm. На тренінгах, за допомогою інструментів OSINT, учасники навчаються використовувати прийоми пошуку в онлайн-просторі для викриття фейків і перевірки джерел інформації.

Аналіз сучасного стану доводить, що в Україні немає єдиного законодавства та нормативно-правової бази щодо становлення в державі основ інформаційного суспільства, яке комплексно відображало б зміни в суспільному житті під впливом розвитку технологій і мереж.

Основні завдання державної інформаційної політики з огляду на законодавчо-нормативні акти: створення розвиненого інформаційного середовища; модернізація інформаційної інфраструктури; розвиток інформаційних і телекомунікаційних технологій; ефективне формування і використання національних інформаційних ресурсів та забезпечення вільного доступу до них; розвиток незалежних ЗМІ і забезпечення громадян суспільно вагомою інформацією; сприяння міжнародному співтовариству в інформаційній сфері та

утвердження інформаційного суверенітету України; запобігання загрози заподіяння в процесі інформаційної діяльності шкоди життєво важливим інтересам особи, суспільства, держави [2].

Отже, становлення та розвиток інформаційного суспільства в Україні потребує формування єдиної моделі реалізації інформаційної політики для створення цілісної системи інформаційного законодавства, яке відповідає б нормам міжнародного права (рис.1.).

Головними напрямками і способами державної інформаційної політики повинні стати: розвиток інформаційного простору України, створення системи державних стратегічних комунікацій, інформаційна реінтеграція тимчасово непідконтрольних територій Луганської та Донецької областей тимчасово окупованої території Криму, популяризація України та її цінностей у світі.

Запропонована модель дозволить уникнути ризиків (фінансові втрати від неповної і нескоординованою експлуатації інформації, втрачений час, невдачі інновацій і втрати репутації); забезпечити прозорість процесу, високу продуктивність використання інформаційних технологій.

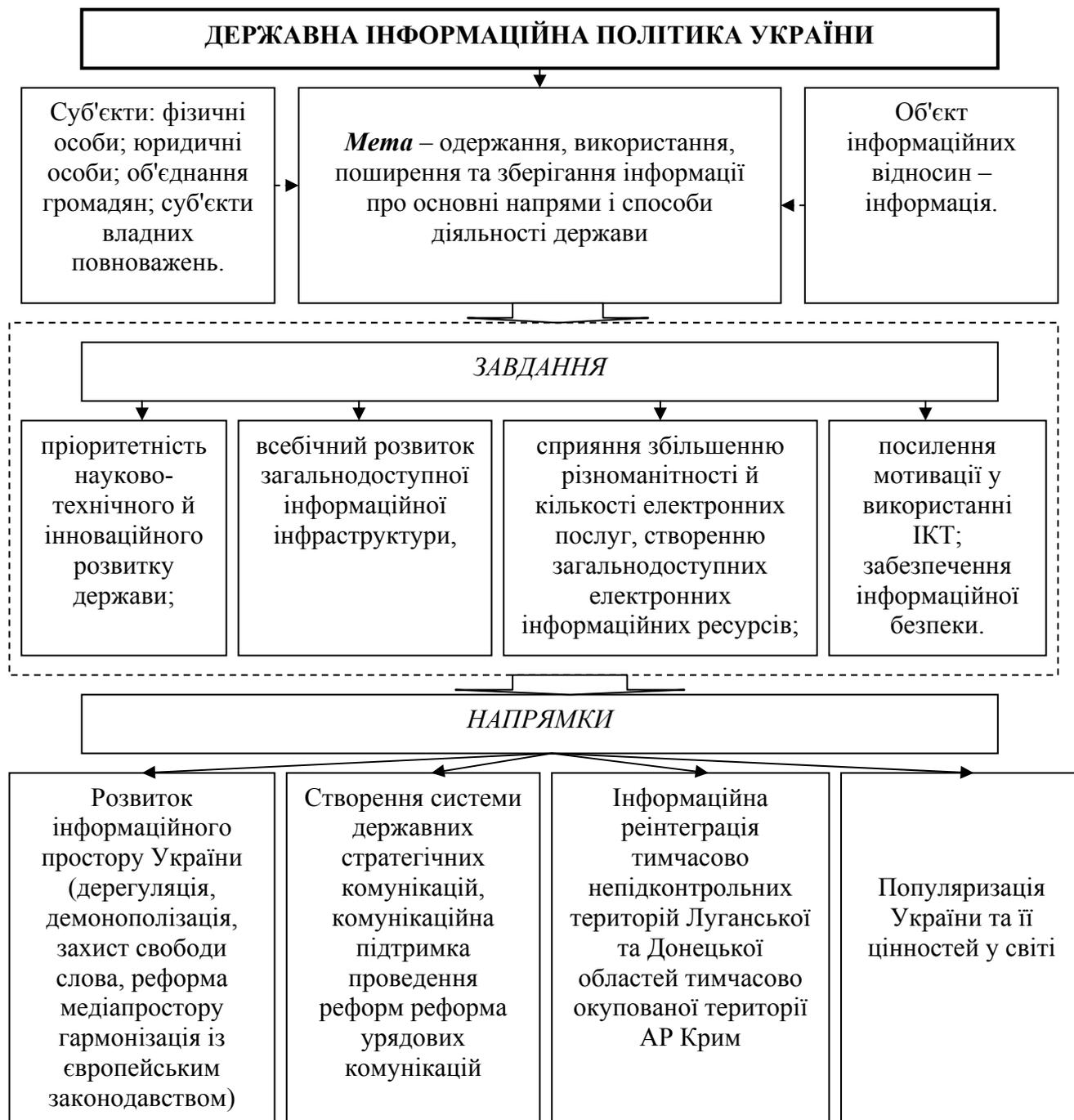

Рис. 1. Модель реалізації державної інформаційної політики України

Висновки. На основі проведеного дослідження визначено, що інформаційна політика – це сукупність напрямів і способів діяльності компетентних органів держави з контролю, регулювання та планування процесів у сфері одержання, зберігання, оброблення, використання та поширення інформації. Виділено три основні

напрямки інформаційної політики: урядове створення і поширення інформації, розробка, регулювання і використання інформаційної інфраструктури, інституційна та юридична інфраструктура.

Проведено порівняльну характеристику державної інформаційної політики розвинених країн та країн ЄС, як ключового орієнтира для України в розвитку глобалізаційних процесів.

Визначено основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні: пріоритетність науково-технічного й інноваційного розвитку держави; формування необхідних законодавчих і сприятливих економічних умов; всебічного розвитку інформаційних ресурсів; сприяння збільшенню різноманітності й кількості електронних послуг, посилення мотивації у використанні ІКТ.

Досліджено завдання та інструменти впливу Міністерства інформаційної політики, що є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади у сфері забезпечення інформаційного суверенітету України.

З метою забезпечення становлення та розвитку інформаційного суспільства в Україні запропоновано модель реалізації інформаційної політики, відповідно до якої напрямками розвитку інформаційної політики є розвиток інформаційного простору України, створення системи державних стратегічних комунікацій, інформаційна реінтеграція тимчасово непідконтрольних територій Луганської та Донецької областей тимчасово окупованої території Криму, популяризація України та її цінностей у світі. Реалізація зазначеної моделі дозволить уникнути ризиків; забезпечити прозорість процесу та високу продуктивність використання інформаційних технологій.

Література.

1. Брижко В. До питання сучасної інформаційної політики [Текст] // Вісник Академії управління МВС. – 2009. - №2 – с.27-47
2. Іванченко Ю.М. Сутність, головні напрями та способи державної інформаційної політики в Україні [Електронний ресурс] / Ю.М.Іванченко. Режим доступу: <http://academy.gov.ua/ej/ej2/txts/philo/05ijmipu.pdf>
3. Калашнюк Є. Принципи та механізми інформаційної політики Європейського Союзу [Текст] / Є. Калашнюк // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – С.99-101
4. Лунь Ю.О. Характеристика європейських медіа-ресурсів в структурі інформаційних послуг ЄС [Електронний ресурс] / Ю.О.Лунь, А.П. Крап, М.О. Овсіюк. Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/19233/1/54-Lun-262-265.pdf>
5. Савич А.С. Європейські програми формування інформаційного простору ЄС [Електронний ресурс] / А.С. Савич // Проблеми міжнародних відносин. Режим доступу: <http://vmv.kymu.edu.ua/v/p09/12.pdf>
6. Твердохліб О.С. Європейський підхід до розроблення інформаційної політики держави актуальні проблеми [Текст] / О.С. Твердохліб // Економіка. – 2016. - №3(177). – С.429-435.
7. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 року №2657-ХІІ. [Електронний ресурс] // Верхована рада України. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>
8. Питання діяльності Міністерства інформаційної політики України: постанова Кабінету Міністрів України від 14 січня 2015 р. № 2 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2-2015-%D0%BF>
9. Правове забезпечення державної інформаційної політики [Електронний ресурс] // Міністерство юстиції. Режим доступу: https://minjust.gov.ua/m/str_22116
10. Реалізовані проекти за підтримки МІП [Електронний ресурс] // Міністерство інформаційної політики України. Режим доступу: <https://mip.gov.ua/content/proekti-yaki-realizovani-za-pidtrimki-mip.html>

References.

1. Brizko, V. (2009), «On the issue of modern information policy», *Visnyk Akademii upravlinnia MVS*, vol.2, pp.27-47.
2. Ivanchenko, Yu.M. (2015), “Essence, main directions and methods of government information policy in Ukraine”, available at: <http://academy.gov.ua/ej/ej2/txts/philo/05ijmipu.pdf> (Accessed 20 December 2018).
3. Kalashnyuk, E. (2015), “Principles and Mechanisms of the Information Policy of the European Union”, *Visnyk Kyivs'koho natsional'noho universytetu imeni Tarasa Shevchenka*, pp.99-101.
4. Lun, Yu.O., Krav, A.P. and Ovsyuk, M.O. (2015), “Characteristics of European media resources in the structure of EU information services”, available at: <http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/19233/1/54-Lun-262-265.pdf> (Accessed 20 December 2018).
5. Savich, A.C. (2012), “European programs for the formation of the EU information space”, *Problems of international relations*, available at: <http://vmv.kymu.edu.ua/v/p09/12.pdf> (Accessed 20 December 2018).
6. Tverdokhlib, O.S. (2016), “The European Approach to Developing an Information Policy of the State Actual Problems”, *Ekonomika*, vol.3(177), pp. 429-435.
7. The Verkhovna Rada of Ukraine (2001), The Law of Ukraine “About information: Law of Ukraine”, available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> (Accessed 20 December 2018).
8. Cabinet of Ministers of Ukraine (2015) “Issues of the Ministry of Information Policy of Ukraine”, available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2-2015-%D0%BF> (Accessed 20 December 2018).
9. The official site Ministry of Justice of Ukraine (2018), “Legal support of government information policy”, available at: https://minjust.gov.ua/m/str_22116 (Accessed 20 December 2018).

10. The official site of Ministry of Information Policy of Ukraine (2018), “Realized projects with the support of MIP”, available at: <https://mip.gov.ua/content/proekti-yaki-realizovani-za-pidtrimki-mip.html> (Accessed 20 December 2018).

Стаття надійшла до редакції 20.12.2018 р.